

Juridiske og etiske aspekter ved igangsetting eller avslutning av parenteral væske- og næringstilførsel

Sosial- og helsedirektoratet 06.12.06

Olav Molven

Diakonhjemmet høyskole

Forholdet mellom juss og etikk

- Helselovgivningingen og konkrete lovbestemmelser
- Lovgivningingen - resultat av samfunnets avveining mellom verdier
- Lovbestemmelsene - resultat av samfunnets prioritering av verdier
- Lovbestemmelsene - klare og uklare
- Lovbestemmelsene - gjenstand for fortolkning

Forholdet mellom juss og etikk forts.

- Lovbestemmelser; *Hvis A så B*
 - Noen bestemmelser; *Hvis A så skal B*
 - Andre bestemmelser; *Hvis A så kan B*
- Etikken som reelt hensyn ved "kan"-bestemmelser
- Etikken som reelt hensyn ved fortolkning av ord/uttrykk/innhold i lovbestemmelser

Juridiske problemstillinger

- Helsepersonellets rett og plikt til å bestemme
 - Behandlingsansvarlig
- Pasientens rett til å bestemme
 - Kompetent/ikke kompetent
 - Kan uttrykke seg/ikke uttrykke seg
 - Livstestament
- Pårørendes rett til å bestemme/influere
 - Meningsbærere
 - Fortolkere

Rettslig hovedtilnærming

- Helsepersonellet angir grensen for når det er faglig forsvarlig/uforsvarlig å
 - Intervenere
 - La være å intervenere
- Helsepersonellets intervensering begrenses av særlige regler om
 - Regler om Samtykkekrav/informasjon
 - Regler om aktiv/passiv dødshjelp
 - Prosesserregler (ellers)

Forsvarlighetskravet

- Et krav av
 - Politisk art
 - Faglig art
 - Rettslig art
 - Hlspl § 4
 - Sphtjl § 2-2
 - Khtjl § 6-3
- Det rettslige kravet; hlspl § 4
 - "... krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ... "
 - Hva når flere typer valg er forsvarlige?
 - Hva ved smerte og lidelse?

Lovgivning om samtykke, og medvirkning/informasjon

- Pasl § 4-1: "Helsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke, med mindre det foreligger lovhjemmel eller annet gyldig rettsgrunnlag for å gi helsehjelp uten samtykke."
- Hva er "lovgivning eller annet gyldig rettsgrunnlag"?
- Pasl § 3-1 om medvirkning og §§ 3-2 og 3-3 om informasjon

Lovgivning om kompetanse, pasl § 4-3

- "Samtykkekompetansen kan bortfalle helt eller delvis dersom pasienten på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, senil demens eller psykisk utviklingshemming åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter.
- Den som yter helsehjelp avgjør om pasienten mangler kompetanse til å samtykke etter annet ledd. ...
- Avgjørelse som gjelder manglende samtykkekompetanse skal være begrunnet og skriftlig, og om mulig straks legges frem for pasienten og dennes nærmeste pårørende."

Samtykke på vegne av ikke-samtykkekompetente, pasl § 4-6

- "Dersom en myndig pasient ikke har samtykkekompetanse, kan den som yter helsehjelp ta avgjørelse om helsehjelp som er av lite inngripende karakter med hensyn til omfang og varighet.
- Pasientens nærmeste pårørende kan samtykke til helsehjelp som ikke er omfattet av første ledd. Annen helsehjelp kan gis hvis det anses å være i pasientens interesser, og det er sannsynlig at pasienten ville ha gitt tillatelse til slik hjelp. Det kan innhentes informasjon fra pasientens pårørende for å avgjøre hva pasienten ville ønsket.
- Helsehjelp etter første og annet ledd kan ikke gis dersom pasienten motsetter seg dette, med mindre annet følger av særlige lovbestemmelser."

Rett til å nekte helsehjelp, pasl § 4-9

- ”En døende pasient har rett til å motsette seg livsforlengende behandling. Er en døende pasient ute av stand til å formidle et behandlingsønske, skal helsepersonellet unnlate å gi helsehjelp dersom pasientens nærmeste pårørende tilkjennegir tilsvarende ønsker, og helsepersonellet etter en selvstendig vurdering finner at dette også er pasientens ønske og at ønsket åpenbart bør respekteres.
- Helsepersonell må forsikre seg om at ... vedkommende er gitt tilfredsstillende informasjon og har forstått konsekvensene for egen helse ved behandlingsnektelsen.”
- Begrepene ”døende”, ”behandling”

Virkningen av uenighet mellom helsepersonell

- Hlspl § 4: "Ved samarbeid med annet helsepersonell, skal legen og tannlegen ta beslutninger i henholdsvis medisinske og odontologiske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient."
- Uenighet mellom leger/helsepersonell
 - Internt i sykehusavdeling
 - Sykehus/sykehjem (Hvem har "behandleransvaret")

Betydningen av livstestamente, jf lovforarbeidene

- Er dette skrevet for lenge siden?
- Er dette generelt eller spesifikt utformet?
- ...skal man unnlate behandling, bør man være helt sikker på at dette er i samsvar med pasientens vilje ...

Bruk av kliniske etikkomiteer mv

- Tenkningen om bred belysning
 - Flere involverte
 - Ulike verdier/interesser
 - Alle hensyn tatt i betraktning
- Tenkningen om bred tilslutning
- Konsensusperspektivet
- Profesjonenes etiske retningslinjer

Sak 1.

- Pasient: Total afasi, nesten helt sengeliggende, ga blikkontakt, fikk sondemat, pasient ikke uttalt seg om å dø, motsetter seg ikke sonde
- Pårørende: Ville beholde sonde, ville at moren (pasienten) skal leve, tolker henne dit
- Personale: Tolker moren slik at hun ikke vil leve
- Tilsynslege: Bestemmer at ny og tredje sonde ikke skal settes inn
- Refleksjoner:

Sak 2

- Pasient: Subduralt hematoma, først komatøs, sitter i rullestol, pleietrengende, kan ikke kommunisere, sondeernæring (Peg), livstestamente,
- Pårørende: Vil avslutte sondeernæring
- Personale: Pasienten har ikke motsatt seg sondeernæring, sondeernæring ses som pleie
- Lege: Peg anses her som basal pleie, vil ikke avslutte den
- Refleksjoner:

Sak 3

- Pasient: Total afasi, spisevansker, helt pleietrengende, Peg i tre år, ved uhell falt Peg ut
- Pårørende: Ville ikke at pas. skulle ha sondeernæring/ny Peg
- Personale sykehjem (lege, sykepleiere) ville ikke avslutte Peg, pasienten virket som hun forsto visse ting
- Lege ved sykehus vil ikke sette inn ny Peg, men ikke noe faglig teknisk i veien for det
- Refleksjoner:

Avslutning

- Noen rettslige føringer mht valg
- Noen rettslige føringer i forhold til prosess
- Få "kan" bestemmelser, men mange bestemmelser med skjønnsmessig kriterier
- Jussens krav til prosesser ved skjønnsmessige bestemmelser